

2013–2020 m. darbuotojų saugos ir sveikatos mokslinių tyrimų Europoje prioritetai

Suvestinė ataskaita (atnaujinta 2014 m. sausio mėn.)

Autoriai:

Remiantis Darbuotojų saugos ir sveikatos teminio centro indėliu (TC-OSH)

Projekto valdymas: Katalin Sas, Adrian Suarez (EU-OSHA)

**Europe Direct – tai paslauga, padėsianti Jums rasti
atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą**

Informacija teikiama nemokamai telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*). Kai kurie judriojo ryšio paslaugų teikėjai nesuteikia galimybės skambinti numeriais 00 800, taip pat gali reikėti mokėti.

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete. Ji prieinama per portalą *Europa* (<http://europa.eu>).

Originalo tekstas išverstas Vertimo centre (CdT, Liuksemburgas), iš anglų kalbos.

Katalogo duomenys pateikiami ant šio leidinio viršelio.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014 m.

ISBN: 978-92-9240-316-4

doi: 10.2802/92348

© Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, 2014

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Turinys

Turinys	2
Ižanga	3
Santrauka	4
1.1 Ekonominės, visuomeninės ir politikos aplinkybės.....	4
2 Mokslinių tyrimų prioritetų apžvalga	13
2.1 Darbuotojų saugos ir sveikatos ekonominis aspektas.....	13
2.2 Informavimas apie profesinę saugą bei sveikatą ir apie riziką	13
2.3 Intervencijos moksliniai tyrimai	13
2.4 Demografiniai pokyčiai – darnus darbas siekiant užtikrinti sveikesnį ir ilgesnį profesinį gyvenimą.....	14
2.5 Globalizacija ir kintantis darbo pasaulis.....	15
2.6 Darbuotojų saugos ir sveikatos tyrimai saugių naujų technologijų srityje	17
2.7 Naujas ar didėjantis cheminių ir biologinių medžiagų poveikis darbuotojams.....	19
3 Pagrindinės seminaro „Link 2020 m. 2013–2020 m. darbuotojų saugos ir sveikatos mokslinių tyrimų Europoje prioritetai“ išvados	22

Ižanga

2012 m. Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA) parengė ataskaitą, kurioje siekta apibrėžti 2013–2020 m. darbuotojų saugos ir sveikatos (DSS) mokslinių tyrimų prioritetus. Taip buvo siekiama prisidėti prie galimos Europos Sąjungos (ES) DSS strategijos rengimo ir prie bendrosios ES mokslinių tyrimų programos „Horizontas 2020“, taip pat paskatinti DSS mokslinių tyrimų koordinavimą ir finansavimą Europos Sąjungoje. Ataskaita yra nauja 2005 m. paskelbto EU-OSHA darbo dokumento „Darbuotojų saugos ir sveikatos mokslinių tyrimų 25 ES valstybėse narėse prioritetai“ redakcija, kurioje atsižvelgiama į naujausias šios srities mokslines žinias, pokyčius darbo pasaulyje ir pastarojo meto tendencijas, kurios turi įtakos darbuotojų saugai ir sveikatai.

Ataskaitos tikslas buvo nustatyti būsimo laikotarpio DSS mokslinių tyrimų prioritetus, remiantis strategija „Europa 2020“ bei programa „Horizontas 2020“, taip pat jų prioritetais ir pagrindiniais tikslais, kuriais siekiama užtikrinti „pažangų, tvarų ir integracinį augimą“ ir kurti „pažangų mokslą, konkurencingą pramonę ir geresnę visuomenę“.

Ataskaita sutelkta į keturias pagrindines temas:

- demografiniai pokyčiai – darnus darbas siekiant užtikrinti sveikesnį ir ilgesnį profesinį gyvenimą;
- globalizacija ir kintantis darbo pasaulis;
- DSS tyrimai siekiant kurti naujas saugias technologijas;
- naujas ar didėjantis cheminių ir biologinių medžiagų galimas poveikis darbuotojams.

Šios temos atspindi ES kylančius visuotinius ekonominius, socialinius ir technologinius iššūkius; per jas ataskaitoje išdėstyti DSS tyrimų prioritetai susiejami su strategijoje „Europa 2020“ išdėstytais tikslais.

2013 m. spalio 8–9 d. Briuselyje surengtas seminaras „Link 2020 m. 2013–2020 m. DSS tyrimų prioritetai“, kuriame siekta patvirtinti ataskaitos rezultatus ir aptarti 2013–2020 m. DSS mokslinių tyrimų prioritetus atsižvelgiant į platesnius Europai kylančius iššūkius. Be to, buvo siekiama sukurti erdvę, skirtą aptarti, kaip skatinti DSS mokslinių tyrimų koordinavimą bei finansavimą ir gerinti DSS mokslinių tyrimų integravimą kitose politikos srityse. Seminare dalyvavo finansavimo įstaigų (partnerystės PEROSH, buvusio tinklo NAUJOS DSS ERA narių) mokslinių tyrimų direktoriai ir atstovai, valstybių narių atstovai, Europos Komisijos (Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties, Sveikatos ir vartotojų reikalų, Mokslinių tyrimų ir inovacijų, Įmonių ir pramonės generalinių direktoratų) atstovai ir Europos socialiniai partneriai.

Pirmąją seminaro dieną posėdžiams pirmininkavo Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinio direktorato B3 skyriaus (Sveikata, higiena ir sauga darbe) vadovė Maria Teresa Moitinho; pirmoji diena buvo daugiausiai skirta atsiliepimams apie ataskaitą. Didžiųjų DSS mokslinių tyrimų institucijų ir finansavimo įstaigų direktoriai ir mokslinių tyrimų direktoriai pateikė pastabų apie keturias temines ataskaitos sritis, o po posėdžio buvo surengtas aptarimas. Pirmąją seminaro dieną užbaigė apskrito stalo diskusija, kurios moderatorė buvo M. T. Moitinho.

Antrąją seminaro dieną posėdžiams pirmininkavo EU-OSHA direktorė dr. Christa Sedlatschek; dėmesys buvo sutelktas į tai, kaip skatinti DSS mokslinius tyrimus ir gerinti mokslinių tyrimų koordinavimą ir kaip DSS mokslinius tyrimus integruoti į kitas mokslinių tyrimų ir politikos sritis. Į programą buvo įtraukti Europos Komisijos, Mokslinių tyrimų ir inovacijų, Sveikatos ir vartotojų reikalų, Įmonių ir pramonės generalinių direktoratų atstovų pranešimai. Tarptautinį požiūrį pristatė Singapūre įsikūrusio Darbuotojų saugos ir sveikatos instituto (MOMSC) vykdomasis direktorius Jukka Takala. Be to, buvo pateikta bendradarbiavimo DSS tyrimų srityje pavyzdžių. Seminarą užbaigė dr. Christa Sedlatschek.

Šioje publikacijoje pateikiama EU-OSHA ataskaitos „2013–2020 m. darbuotojų saugos ir sveikatos mokslinių tyrimų Europoje prioritetai“ santrauka, ataskaitoje nurodytų prioritetų sąrašas ir pagrindiniai 2013 m. spalio 8–9 d. Briuselyje surengto seminaro „Link 2020 m. 2013–2020 m. DSS tyrimų prioritetai“ rezultatai. Seminaro santrauką ir pristatymus galima rasti adresu <https://osha.europa.eu/en/seminars/moving-towards-2020-priorities-for-occupational-safety-and-health-research-for-the-years-2013-20>

Santrauka

1.1 Ekonominės, visuomeninės ir politikos aplinkybės

2010 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba priėmė naująją dešimties metų Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“, kurios tikslas – užtikrinti didelį užimtumą, produktyvumą ir augimą, o kartu ir socialinę sanglaudą ⁽¹⁾. Strategijoje nustatyti pagrindiniai Europai kylantys iššūkiai: demografiniai pokyčiai, globalizacija ir didėjanti pasaulio konkurencija dėl gamtos išteklių, kurie visi daro poveikį aplinkai. Strategijoje siūlomi penki procesų nukreipiantys ES kiekybiniai tikslai iki 2020 m., įskaitant užimtumo, mokslinių tyrimų bei inovacijų, klimato kaitos ir energetikos, švietimo ir kovos su skurdu tikslus. Pagrindiniai strategijoje išdėstyti tikslai atsispindi septyniose pavyzdinėse iniciatyvose, skaitmeninėje darbotvarkėje ir naujų įgūdžių bei darbo vietų darbotvarkėje. Visos ES strategijos, priemonės ir teisės aktai, taip pat finansiniai instrumentai turėtų būti sutelkti siekti strategijos tikslų. Prioritetų integravimo įvairiose politikos strategijose svarba yra akcentuojama daugelyje politikos dokumentų. Norint pasiekti tikslus kai kuriose politikos srityse, įskaitant kovos su klimato kaita, aplinkos, vartotojų politikos, sveikatos ir pagrindinių teisių sritis, būtina prioritetų integracija į įvairias priemones kitose politikos srityse ⁽²⁾. Šie politikos tikslai yra labai aktualūs darbuotojų saugai bei sveikatai ir susijusiems moksliniams tyrimams.

Sveikatos stiprinimas – neatsiejama strategijos „Europa 2020“ pažangaus ir integracinio augimo tikslų dalis. Jei užtikrinama, kad žmonės ilgiau būtų sveiki ir aktyvūs, tai teigiamai veikia produktyvumą ir konkurencingumą ⁽³⁾. Tad darbuotojų sauga bei sveikata ir DSS moksliniai tyrimai padeda užtikrinti pažangų, tvarų ir integracinį augimą.

Programos „Horizontas 2020“ tikslų ir apskritai ES politikos įgyvendinimas per ateinančius dešimtmečius priklausys nuo to, kiek sėkmingos bus naujos didelio poveikio technologijos, pvz., tos, kurios yra reikalingos naujos energetikos politikos, prisitaikymo prie klimato kaitos ir būsimos gamybos reikmėms. Tačiau naujos technologijos bus sėkmingos tik jei jų nauda bus akivaizdi, o galima rizika – priimtina visuomenei. Tam būtina nustatyti suinteresuotųjų šalių ir visuomenės lūkesčius ir į juos atkreipti dėmesį, taip pat reaguoti į susirūpinimą keliančius klausimus, siekiant užtikrinti pasitikėjimą ir parodyti, kad naujosios technologijos yra tinkamai kontroliuojamos ⁽⁴⁾. Dėl to atitinkamai reikia nustatyti ir įvertinti su naujomis technologijomis susijusį pavojų saugai bei sveikatai ir DSS aspektus integruoti į naujų technologijų ir procesų kūrimą, taip pat gerinti informavimą apie riziką ir apie DSS.

▪ Darbuotojų saugos ir sveikatos ekonominis aspektas

Darbas yra ekonominė veikla, o profesinės traumos ir ligos taip pat yra su ekonomika susiję klausimai. Siekiant formuoti politiką ir paremti sprendimų priėmimą įmonių ir visuomenės lygmenimis, labai svarbu suprasti, kokie ekonominiai veiksniai lemia profesines ligas, taip pat kokį poveikį jie turi ekonominėms darbuotojų, įmonių ir visuomenės perspektyvoms.

Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) duomenimis, visame pasaulyje nuo nelaimingų atsitikimų ir ligų, susijusių su darbu, kasmet miršta du milijonai žmonių. Apie 160 mln. žmonių kenčia nuo ligų, susijusių su darbu, be to, per metus įvyksta 270 mln. mirtinų ir nemirtinų su darbu susijusių nelaimingų

⁽¹⁾ Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija „Europa 2020“. Skelbiama adresu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

⁽²⁾ Strategijos „Europa 2020“ biudžetas /* COM/2011/0500 galutinis */. Skelbiama adresu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0500:FIN:EN:HTML>

⁽³⁾ Strategijos „Europa 2020“ biudžetas /* COM/2011/0500 galutinis */. Skelbiama adresu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0500:FIN:EN:HTML>

⁽⁴⁾ Europos kylančios rizikos radaro (E2R2) iniciatyva „Pasitinkant 2020 m. technologijų iššūkius“. Europos Parlamentas, Moksliniai ir technologiniai sprendimai. Skelbiama adresu <http://www.europarl.europa.eu/stoa/cms/cache/offonce/home/events/workshops/integ;jsessionid=4A9AAC6D54988A0292C1192038303A57>

atsitikimų. Ekonominė tokių traumų ir mirčių kaina žmonėms, įmonėms ir visuomenei yra milžiniška (TDO, 2007)⁽⁵⁾; tai stabdo ekonomikos augimą ir daro poveikį verslo konkurencingumui.

DSS ekonominio aspekto moksliniai tyrimai, įskaitant prastos DSS ar jos nebuvimo socialinių ir ekonominių padarinių apskaičiavimą ir DSS prevencinės veiklos naudos ir sąnaudų analizę, yra būtini norint paremti faktais pagrįstą politiką ir sprendimų priėmimą visuomenės ir įmonių lygmeniu.

▪ Bendrieji klausimai

DSS mokslinių tyrimų poveikis darbuotojų saugai ir sveikatai priklausys nuo to, kaip mokslinių tyrimų rezultatai bus panaudoti priimant prieinamus praktinius darbo vietos sprendimus. Labai svarbu, kad DSS moksliniai tyrimai būtų sutelkti į mokslinių žinių perdavimą ir perkėlimą į prieinamus praktinius darbo vietos sprendimus ir intervencines priemones.

Plačiai pripažįstama, kad trūksta geros kokybės DSS intervencijos mokslinių tyrimų. Būtina neatidėliotinai imtis tyrimų, kuriais būtų įvertinta intervencinių priemonių darbe, profesinių sveikatos priežiūros paslaugų aplinkoje ir politikos lygmeniu galimumas, efektyvumas, taip pat sąnaudos ir nauda.

Lygiai taip pat svarbu DSS mokslinius tyrimus įtraukti į naujų technologijų ir procesų kūrimą (prevencija nuo ankstyviausio etapo).

Informavimas apie riziką ir apie DSS apskritai yra glaudžiai susijęs su mokslinių tyrimų rezultatų perdavimu ir sklaida. Informavimas apie riziką ypač svarbus naujų technologijų srityje, kur esama neapibrėžtumo dėl galimos rizikos. Būtina gerinti *informavimo apie riziką* mokslinius tyrimus, siekiant nustatyti, kaip tinkamą informaciją apie DSS veiksmingai ir laiku pateikti įvairiai tikslinei auditorijai.

Siekiant rasti tvarius sudėtingų klausimų sprendimus, būtina susieti DSS mokslinius tyrimus ir kitas disciplinas. Be kita ko, būtina apsvaistyti sąsajas tarp DSS ir ekonomikos, bendrųjų sveikatos ir aplinkos klausimų. Tvirtas DSS mokslinių tyrimų susiejimas su tomis ir atitinkamomis kitomis sritimis padės integruoti DSS, kad į DSS būtų atsižvelgiama priimant svarbius sprendimus visuomenės ir bendruomenių lygmenimis.

▪ Demografiniai pokyčiai – darnus darbas siekiant užtikrinti sveikesnę ir ilgesnę profesinį gyvenimą

ES visuomenė senėja – šešiasdešimties ir vyresnio amžiaus žmonių kasmet padaugėja dviem milijonais. Dirbantys gyventojai taip pat sensta – vyresnių darbuotojų dalis užimtumo struktūroje auga, palyginti su jaunesnių darbuotojų dalimi. Manoma, kad 2010–2030 m. 27 ES valstybėse narėse 55–64 metų darbingo amžiaus gyventojų padaugės 16 proc. Politika, kuria siekiama spręsti gyventojų ir darbo jėgos senėjimo problemą, yra sutelkta į pastangas užtikrinti, kad vyresni darbuotojai ilgiau liktų aktyvūs ir produktyvūs.

Atsižvelgiant į dabartinę politikos kryptis, kurios yra sutelktos į ankstyvo išėjimo pensiją prevenciją ir ilgesnę darbuotojų dalyvavimą darbo rinkoje, labai svarbu nustatyti veiksnius, kurie turi įtakos sprendimui išeiti į pensiją. Vyresnių darbuotojų įsidarbinimo galimybių moksliniais tyrimais nustatyta, kad menką vyresnių žmonių dalyvavimą darbo rinkoje lemia skirtingų veiksnių – darbo užmokesčio sąlygų, darbo vietos organizacijos nelankstumo, netinkamų įgūdžių bei kompetencijos ir prastos sveikatos būklės – visuma, o ne noras anksti išeiti į pensiją.

Akivaizdu, kad darbo karjeros pratęsimas labai priklauso nuo darbo vietų pritaikymo ir darbo organizavimo. Tikėtina, kad darbo vietų pritaikymas bus naudingas bet kokio amžiaus darbuotojams.

⁽⁵⁾ TDO (Tarptautinė darbo organizacija), GB.300/LILS/10: Project on economic dynamics of international labour standards (Tarptautinių darbo standartų ekonominės dinamikos projektas), 2007. Skelbiama adresu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_norm/relconf/documents/meetingdocument/wcms_084831.pdf

Keliose studijose pripažįstama, kad reikia daugiau mokslinių tyrimų, kaip turėtų būti suprojektuotos darbo vietos ir kaip darbas turėtų būti organizuojamas siekiant patenkinti vyresnių darbuotojų poreikius. Be to, reikia papildomai iširti įvairų konkretų galimą poveikį įprastam darbuotojų senėjimo procesui. Būtina sutelkti dėmesį į vyresniems darbuotojams skirtas darbo vietos intervencines priemones, įskaitant darbo organizavimo tobulinimo, mokymo ir darbo vietos pritaikymo priemones.

Per pastaruosius 10 metų moterų užimtumas visoje Europoje (ES-27) išaugo nuo 57,9 proc. 2001 m. iki 62,3 proc. 2011 m. Kadangi strategijoje „Europa 2020“ numatyta, kad iki 2020 m. ES bendras užimtumo lygis sieks 75 proc., aktyvesnis moterų įtraukimas yra vertinamas kaip viena iš pagrindinių priemonių šiam tikslui pasiekti. Didesnio moterų užimtumo tikslas skatina veiksmingiau spręsti moterims kylančius saugos ir sveikatos klausimus.

Atsižvelgiant į tai, kad dirbančių moterų ir vyrų saugai ir sveikatai kylantis pavojus yra skirtingas, į skirtingus tokio pavojaus padarinius vyrams ir moterims (vertinant galimą pavojingų medžiagų poveikį), į jo poveikį reprodukinei sveikatai, sunkaus darbo fizinį krūvį, darbo vietos ergonomiškumą, darbo dienos ir namų ruošos darbų trukmę (ILO, 2009)⁶, būtinas tikslingiau lyčių lygybės aspektu pagrįstas požiūris į mokslinius tyrimus ir prevenciją. Lyčių aspektą būtina įtraukti į visas su darbu susijusias mokslinių tyrimų temas.

Dėl beprecedentės imigracijos iš trečiųjų šalių ir tarp 27 ES valstybių narių masto per pastarąjį dešimtmetį smarkiai išaugo savo gimtojoje šalyje negyvenančių 27 ES valstybių narių gyventojų dalis. Kadangi dauguma migrantų yra palyginti jauni, jie prisijungia prie 27 ES valstybių narių darbo jėgos. Ateityje vis daugiau darbo rinkos dalyvių bus migrantų kilmės. Iki 2060 m. beveik trečdalis 27 ES valstybių narių darbo jėgos bus kilę iš užsienio. Atsižvelgiant į minėtas tendencijas, reikia papildomų pastangų, kad imigrantai galėtų integruotis juos priėmusioje visuomenėje ir, atskleidami visas savo galimybes, įsitrauktų į darbo rinką.

Palyginti su padėtimi, kuri vyravo iki šiol, artimiausiais metais darbo rinkai bus būdinga vis didesnė įvairovė. Dėl darbo pasiūlos diversifikacijos auga poreikis turėti reikalų su demografiškai vis įvairesne darbo jėga (moterimis, migrantais, jaunesniais bei vyresniais darbuotojais ir neįgaliais darbuotojais). Šioms demografinėms grupėms neproporcingai atstovaujama, kai su darbuotojais sudaromi mažų garantijų darbo susitarimai ir nustatomas netradicinis darbo laikas. Trūksta informacijos ir mokslinių tyrimų apie tas darbuotojų grupes ir jų darbus. Augant šių grupių daliai darbo rinkoje, labai svarbu stebėti ir tirti joms kylančio pavojaus mastą ir pobūdį.

Turima daug duomenų, kurie patvirtina, kad sveikata yra labai svarbus veiksnys dalyvavimui darbo rinkoje apskritai ir vyresnių darbuotojų darbo pasiūlai konkrečiai. Dėl senėjimo auga sveikatos sutrikimų ir ligų rizika, o sveikatos klausimai yra dažniausia priežastis pasitraukti iš darbo rinkos iki oficialaus pensinio amžiaus. Raumenų ir kaulų sistemos sutrikimai ir vis dažniau pasitaikantys psichikos sveikatos sutrikimai yra pirminės diagnostinės išėjimo į pensiją dėl negalios priežastys. Todėl organizuoti darbą ir projektuoti darbo vietas labai svarbu taip, kad šių ligų pasireiškimui (ar bent jau jų komplikacijoms) būtų galima užkirsti kelią ir kad daugiau darbuotojų galėtų dirbti iki įprasto pensinio amžiaus.

Nors esama vis daugiau duomenų, kad be mechaninio krūvio prie raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų vystymosi prisideda ir psichosocialinė rizika, reikia daugiau mokslinių tyrimų, kad tokią įtaką būtų galima išsiaiškinti atsižvelgiant į įvairių veiksnių priežastinį ryšį. Reikia daugiau aukštos kokybės intervencijos tyrimų, siekiant įvertinti, kiek efektyvios intervencinės priemonės, kurias įgyvendinant taikomas įvairios rizikos vertinimu grindžiamas požiūris, idant raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų prevencijos srityje būtų skatinama faktais pagrįsta praktika.

Nors turima duomenų, kad dėl natūralaus ir neišvengiamo senėjimo proceso daugėja įprastų sveikatos problemų, tai nebūtinai trukdo produktyvumui ir nėra pagrindas pašalinti žmogų iš darbo rinkos. Būtina atlikti daugiau tyrimų, susijusių su tuo, kaip turėtų būti projektuojamos darbo vietos ir kaip turėtų būti

⁶ TDO (Tarptautinė darbo organizacija), Providing safe and healthy workplaces for both women and men (Saugių ir sveikų darbo vietų užtikrinimas ir moterims, ir vyrams), 2009. Skelbiama adresu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@gender/documents/publication/wcms_105060.pdf

organizuojamas darbas, siekiant patenkinti lėtinėmis ligomis sergančių ir sveikatos sutrikimų turinčių žmonių poreikius. Be to, būtina nustatyti kintamuosius veiksnius ir galimas taikytinas priemones, siekiant užkirsti kelią su darbu susijusiai negaliai ir nepagrįstam darbo vietų praradimui.

Per daug darbuotojų visam laikui iškrenta iš darbo rinkos dėl sveikatos problemų ar negalios, be to, darbą sugeba išsaugoti per mažai riboto darbingumo žmonių. Neįgalumo pensijoms skiriamos lėšos tapo didele našta viešiesiems finansams ir kliūtimi ekonomikos augimui, nes taip mažinama faktinė darbo jėgos pasiūla. Nors pagrindiniai negalią lemiantys veiksniai iš esmės yra žinomi, iš darbo vietose įgyvendinamų priemonių tyrimų, skirtų negalios prevencijai ilgalaikės veiklos aplinkoje, gaunama informacija yra nesistemiška. Nepaisant su diagnoze susijusių klausimų, būtini tolesni grįžimą į darbą lemiančių veiksnių tyrimai, pagrįsti ilgalaikiais duomenimis. Šiame tyrime būtina geriau atsižvelgti į sudėtingus procesus, susijusius su ilgalaikiu nebuvimu darbe dėl ligos ir negalios išsivystymu, taip pat su sėkminga reintegracija po ligos.

▪ Globalizacija ir besikeičiantis darbo pasaulis

Praeityje globalizacija daugiau ar mažiau buvo vertinama kaip ekonominis procesas. Šiandien ji vis dažniau suprantama kaip įvairialypis reiškinys, kurį formuoja įvairūs veiksniai ir įvykiai, sparčiai keičiantys mūsų visuomenę. Globalizacija suteikė daugiau ekonominės plėtros galimybių, o kartu padidino konkurenciją ir ekonominį spaudimą; visa tai paskatino restruktūrizuoti ir mažinti bendroves, taip pat ūkinę veiklą perduoti vykdyti trečiosioms šalims ir ją perkelti kitur. Tarp padarinių darbuotojams minėtinas neužtikrintumas dėl darbo ir darbo intensyvėjimas.

Jei bendrovės nori išlikti konkurencingos, jų restruktūrizavimas – reorganizavimas, uždarymas, susijungimai ir įsigijimai, mažinimas, veiklos perdavimas, perkėlimas ir t. t. – yra būtinas. Restruktūrizavimas tampa nuolatiniu procesu, kuris vyksta visose valstybėse narėse. Nuo 2002 m. veikiančiame Europos restruktūrizacijos stebėjimo centre (ERM) įregistruota per 14 000 didelio masto atskirų bendrovių ar organizacijų restruktūrizavimo atvejų, kurie įgyvendinti nuo 2002 m. iki 2012 m. vidurio (Eurofound, 2012)⁷.

Prieš pasaulio ekonomikos krizę restruktūrizavimas jau buvo tapęs nuolatiniu struktūriniu ekonomikos komponentu. Šiame sudėtingame ekonomikos krizės kontekste vis sunkiau numatyti, valdyti, riboti ir švelninti darbo vietų praradimo procesą, kad ir kokios būtų jo priežastys (nuo masinio atleidimo uždarius dideles bendroves iki pavienių atleidimų mažosiose ir vidutinėse įmonėse (MVĮ) ir sutarčių nutraukimo su laikiniais darbuotojais). Po ekonomikos krizės pradžios restruktūrizavimo klausimas ES tapo vienu iš svarbiausių vyriausybės ir socialinių partnerių politinės darbotvarkės klausimų.

Tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmenimis trūksta duomenų, susijusių su sveikata ir restruktūrizavimu; be to, tie duomenys yra fragmentiški. Duomenų apie darbuotojų sveikatą per restruktūrizavimo (įskaitant mažųjų ir vidutinių įmonių restruktūrizavimą) procesus rinkimas ir vertinimas yra svarbus, siekiant įvertinti realią situaciją ir planuoti būsimus veiksmus šioje srityje.

Turima empirinių duomenų apie neigiamą restruktūrizavimo poveikį tiek tiesioginėms aukoms, t. y. tiems, kas netenka darbo, tiek tiems, kas išsaugojo darbą po restruktūrizavimo. Atsižvelgiant į galimą neigiamą restruktūrizavimo poveikį sveikatai, profesinės sveikatos tarnybos turėtų skatinti prevenciją ir sveikatos priežiūros priemones darbo vietoje prieš restruktūrizavimą, jo metu ir po jo.

Išaugusi konkurencija, ekonominis spaudimas ir restruktūrizavimas dėl globalizacijos, sparti informacijos ir ryšių technologijų (IRT) ir interneto sklaida, taip pat laipsniškas perėjimas nuo gamybos prie paslaugų – visa tai turėjo įtakos darbo pasauliui. Užimtumo ir darbo modeliai smarkiai pasikeitė, darbuotojai susiduria su didesniais psichosocialiniais pavojais. Atsižvelgiant į organizacinius pokyčius, ypač į restruktūrizavimą, atrodo, kad neužtikrintumas dėl darbo ir darbo suintensyvėjimas yra svarbūs DSS rizikos veiksniai.

⁽⁷⁾ Eurofound, ERM report 2012 - After restructuring: Labour markets, working conditions and life satisfaction (2012 m. ERM ataskaita. Po restruktūrizacijos: darbo rinkos, darbo sąlygos ir pasitenkinimas gyvenimu), Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas. Skelbiama adresu <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/61/en/1/EF1261EN.pdf>

Globalizacija ir išaugusi konkurencija labai paveikė gamybos metodus ir darbo organizavimą; tai lėmė laipsnišką perėjimą nuo palyginti standartizuoto darbo organizavimo ir darbo laiko modelių prie sudėtingesnių ir įvairesnių struktūrų. Nuo šio amžiaus pirmojo dešimtmečio pradžios nestandartinėmis sąlygomis (terminuotos sutartys, savarankiškas darbas, laikinieji darbuotojai) dirbančių darbuotojų skaičius smarkiai išaugo; kartu įvairiose šalyse sušvelninti darbuotojų atleidimui taikomi įstatymai. Mažų garantijų užimtumo padarinių DSS tyrimais nustatyta, kad esama neigiamos sąsajos su DSS; be to, nustatyta, kad didesnis darbo nestabilumas yra siejamas su didesniu sergamumu ar mirtingumu.

Globalizacija glaudžiai susijusi su naujų technologijų, ypač IRT, plėtra. Dėl sparčios IRT ir interneto sklaidos bendrovės keičia gamybos organizavimo būdus, be to, kinta darbo sąlygos ir darbo organizavimas. IRT prisidėjo prie visos paros ciklo ekonomikos, kuriai reikalingas lankstus darbo organizavimas, didelis darbo laiko lankstumas ir beveik nuolatinis prieinamumas. Kadangi darbe naudojama vis daugiau kompiuterių ir automatizuotų sistemų, darbuotojai vis dažniau būna nejudrūs ir fiziškai neaktyvūs. Fizinis neaktyvumas yra siejamas su didesniu pavojumi sveikatai, tokiu kaip širdies kraujagyslių ligos, tam tikrų rūšių vėžys ir psichologiniai sutrikimai, pvz., depresija ir nerimas.

Dėl struktūrinių, organizacinių ir technologinių darbo aplinkos pokyčių vis sunkiau derinti darbą ir asmeninį gyvenimą. Tai lemia tokie veiksniai kaip IRT pažanga, informacijos krūvis, poreikis greitai reaguoti, klientų aptarnavimo kokybei teikiama svarba ir tokios nuostatos pasekmės nuolatiniam prieinamumui, taip pat pokyčių sparta. Būtinai moksliniai tyrimai, kaip nauji darbo modeliai, įvairių rūšių lankstumas ir naujų technologijų (pvz., mobiliosiomis IRT grindžiamo darbo) diegimas veikia darbo ir asmeninio gyvenimo derinimą, sveikatą ir gerovę darbe.

Tebevykstantis perėjimas prie paslaugomis ir žiniomis pagrįstos ekonomikos išryškina paslaugų sektoriaus svarbą. Šiame sektoriuje sukuriama ne tik vis daugiau aukštos kvalifikacijos darbo vietų, pavyzdžiui, IRT ir rinkodaros srityje, bet ir menkos kvalifikacijos ir menkai apmokamų darbo vietų, kurioms dažnai būdingos nestandartinės darbo sąlygos ir neįprastos darbo valandos. Visų pirma švietimo, sveikatos ir socialinių sektorių darbuotojai susiduria su stresą keliančiomis darbo sąlygomis, kurios siejamos su dideliu emociniu krūviu ir galimu smurtu bei priekabiavimu darbe. Galimi sveikatos pavojai paslaugų sektoriuje apima augantį psichosocialinį spaudimą, susijusį su didesniu poreikiu užtikrinti prieinamumą ir su dažnesniais bei naujais tiesioginiais kontaktais su kitais žmonėmis. Tikėtina, kad augant paslaugų sektoriui šis reiškinys taps dar svarbesnis.

Susidūrusieji su smurtu ir priekabiavimu darbe dažniau skundžiasi dėl sveikatos sutrikimų, susijusių su darbu. Smurto ir priekabiavimo aukos be kitų problemų susiduria su depresija, nerimu, nervingumu, miego ir koncentracijos sutrikimais. Organizaciniu lygmeniu pasekmės yra neatvykimas į darbą, nelaimingi atsitikimai ir sumažėjęs darbingumas. Siekiant geriau įvertinti su darbu susijusio smurto paplitimą Europoje, būtinos suderintos apibrėžtys ir klasifikacijos, taip pat sistemiškos strategijos. Intervencijos vertinimo mokslinių tyrimų, skirtų priekabiavimui ir smurtui darbe, nepakanka; todėl per mažai žinoma apie veiksmingiausias priekabiavimo ir smurto darbe prevencijos skirtingais lygmenimis priemones.

Tikėtina, kad psichosocialinės ir organizacinės rizikos veiksniai (tokie kaip didelis darbo krūvis, trumpi terminai, ilgos ir (arba) nestandartinės darbo valandos (pamaininis darbas, naktinis darbas), mažų garantijų ar izoliuotas darbas (nepaisant to, ar tie veiksniai egzistuoja vienu metu)) gali prisidėti prie tam tikrų lėtinių sutrikimų ir ligų vystymosi. Daugelio sudėtingų su darbu susijusių rizikos veiksnių, su rizika susijusio elgesio ir lėtinių ligų bei sveikatos sutrikimų, įskaitant profesines ligas ir sutrikimus, sąveikos pobūdis nėra gerai ištirtas ar suvoktas. Geresnis sąsajų tarp psichosocialinės rizikos veiksnių, susijusių su darbu, ir sergamumo bei mirštamumo supratimas būtinas siekiant formuoti faktais pagrįstą politiką ir veiksmingas prevencijos strategijas.

Paprastai profesinės sveikatos psichologija yra sutelkta į rizikos veiksnius darbo vietoje ir į jų neigiamą poveikį sveikatai. Didžioji dauguma intervencijos mokslinių tyrimų yra susiję su profesinės sveikatos problemų nustatymu ir valdymu, o ne su teigiamų darbo aspektų įtvirtinimu. Tačiau darbuotojų sveikatos sutrikimus ir prastą funkcionavimą lemiantys mechanizmai yra ne tokie pat, kaip tie, kurie lemia darbuotojų sveikatą ir optimalų funkcionavimą. Pozityvioji profesinės sveikatos psichologija skatina integruotą požiūrį, kurį taikant suderinami teigiami ir neigiami darbo ir gerovės aspektai. Būtina stiprinti tokį teigiamą požiūrį į profesinės sveikatos psichologijos mokslinius tyrimus.

Kadangi naujosios technologijos ir globalizacija daugelyje sričių mažina masto ekonomijos svarbą, o didesnės bendrovės yra mažinamos ir trečiosioms šalims perduoda daugiau funkcijų, MVĮ svarba ekonomikoje didėja. 2008 m. du trečdaliai 27 ES valstybių narių nefinansinio verslo ekonomikos darbuotojų dirbo MVĮ.

Mažųjų įmonių potencialas yra pripažintas; suvokta, kad nuo tokių įmonių labai priklauso bendras užimtumas ir ekonomikos augimas. Todėl per pastarąjį dešimtmetį labai išaugo politikų ir mokslininkų susidomėjimas mažųjų įmonių DSS.

DSS srityje dėl mažųjų įmonių veiklos kyla tam tikrų iššūkių: jų veiklą sunku reguliuoti, nes paprastai jos yra labai įvairios, geografiškai išsibarsčiusios, joms trūksta darnaus atstovavimo, o jų gyvavimo ciklas yra trumpas. Poreikis DSS mokslinius tyrimus sutelkti į mažąsias įmones yra pripažįstamas, tačiau ir toliau sunku užtikrinti veiksmingus mechanizmus, kurie leistų pasiekti tokias bendroves, joms padėti ir daryti įtaką jų veiklai. Iki šiol dauguma DSS mokslinių tyrimų ir priemonių buvo daugiausiai sutelktos į didžiąsias bendroves.

Siekiant sukurti veiksmingas smulkiam verslui skirtas DSS strategijas ir politiką, svarbu suprasti jų organizacines bei kultūrinės realijas ir žinoti jų konkrečius poreikius ir motyvaciją. Be to, būtina turėti žinių apie konkrečius sėkmę lemiančius ir kliūčių sudarančius veiksnius, viena vertus, skirtinguose įmonių gyvavimo ciklo etapuose ir, kita vertus, per skirtingus ekonominius ciklus (augimo, nuosmukio).

Būtina gerinti labai mažų ir mažųjų įmonių mokslinių tyrimų kokybę. Būtina rengti, įgyvendinti ir įvertinti prie labai mažų ir mažųjų įmonių realijų ir poreikių pritaikytas novatoriškas paramos programas.

▪ Darbuotojų sauga bei sveikata ir naujos technologijos

DSS moksliniams tyrimams tenka labai svarbus vaidmuo kuriant naujas saugias technologijas. Visuotinis perėjimas prie žalesnės ir darnesnės ekonomikos lemia naujų technologijų ir procesų plėtrą. Kaip ir bet kurios kitos naujos ir kuriamos technologijos atveju, žaliosiomis technologijomis grindžiamose darbo vietose dirbantys darbuotojai susidurs su naujais pavojais, kurie galbūt anksčiau nebuvo nustatyti. Šiuos žaliuosius iššūkius galima tinkamai pasitikti tik jei saugūs darbo procesai bus plėtojami kartu su darbo vietomis, kuriose nauji procesai ir technologijos išnaudojami visapusiškai. Žaliosiose darbo vietose dirbantiems darbuotojams kyla ne tik naujų pavojų, bet ir tradicinių DSS pavojų naujoje aplinkoje ir naujomis sąlygomis; todėl kyla iššūkis, ką daryti su tokiu galimu įvairios senos rizikos poveikiu naujoje aplinkoje ir naujomis sąlygomis. Būtina nustatyti, kaip esamas žinias perkelti į naujus taikmenis ir darbo aplinką. Be to, atsižvelgiant į tai, kaip sparčiai daugėja žaliųjų darbo vietų, susidarys įgūdžių atotrūkis ir teks remtis daugeliu nepatyrusių ir (arba) nepakankamai kvalifikuotų darbuotojų, kurie valdys naujas ar nepažįstamas technologijas arba su jomis sąveikaus.

Būtinybė iki 2020 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą paskatino atsinaujinančiosios energijos technologijų (tokių kaip vėjo, saulės ir iš atliekų gaminamos energijos) plėtrą. Tokios naujos technologijos yra reikalingos, kad būtų galima pereiti prie žalesnės ekonomikos; tačiau jas diegiant galimas biologinių, cheminių ir naujų medžiagų poveikis darbuotojams; tai gali lemti pavojų sveikatai, kurį reikia įvertinti ir valdyti.

Poreikis spręsti aplinkos apsaugos klausimus paskatino ir padėjo išplėtoti atliekų tvarkymo ir didelio masto atliekų šalinimo sistemų, tokių kaip deginimas ir perdirbimas, industrializavimą. Atsižvelgiant į tai, kad žaliavų, tokių kaip retieji elementai, ima trūkti ir jos tampa vertingesnės, jų regeneravimas ir perdirbimas vykdant sąvartynų kasybą gali tapti ekonomiškai perspektyvūs. Atliekų tvarkymas ir perdirbimas yra vienas iš sparčiausiai užimtumo srityje augančių žaliosios ekonomikos sektorių. Tačiau su tuo susiję DSS klausimai dar nėra tinkamai sprendžiami. Darbuotojams gali kilti traumų pavojus, juos gali paveikti biologinės medžiagos, kurios gali sukelti infekcijas, alergijas ar apsinuodijimą, ir pavojingos cheminės medžiagos (pvz., sunkieji metalai, antipirenai, retųjų žemių elementai arba nanomedžiagos), kurių visų pirma esama elektros ir elektroninės įrangos atliekose arba kurios yra susijusios su jų tvarkymu. Su tokia veikla susijusį pavojų sveikatai reikia nustatyti, įvertinti ir suvaldyti.

IRT diegimas gali pakeisti darbo pobūdį ir paveikti darbo aplinką. Tačiau būtent tokie su IRT susiję pokyčiai darbo srityje (o ne pati technologija) suteikia ne tik puikių galimybių, bet ir lemia tam tikrą pavojų saugai ir sveikatai.

Aplinkos intelektas (AI) yra darbo ar gyvenamosios aplinkos išplėtimas pažangiosiomis funkcijomis, kurios prisitaiko prie naudotojo poreikių ir užduočių. AI principais pagrįstoms pagalbinėms darbo sistemoms priskiriami ant galvos tvirtinami prietaisai su informacijos ekranais ir kitos rega ar lytėjimu pagrįstos sistemos. Būtina išnagrinėti galimybes naudoti aplinkos intelekto sprendimus, siekiant kurti pritaikytas paramos sistemas, kurios leistų darbo vietas pritaikyti prie kintančių vyresnių žmonių gebėjimų arba žmonių su negalia poreikių.

Sparti IRT plėtra sudarė sąlygas plėtoti lankstaus darbo formas ir virtualizuoti darbo aplinką (virtualūs biurai, nuotolinis darbas), o tai prisideda prie gerovės darbe. Antra vertus, padidėjo tam tikra DSS rizika, susijusi su IRT grindžiamu darbu, įskaitant protinio darbo krūvį, nuolatinį prieinamumą ir žmogaus sąveiką su kompiuteriu. Būtinai moksliniai tyrimai, siekiant rasti prevencinius šių klausimų sprendimus. Be to, turėtų būti tiriamas IRT naudojimas ir tinkamumas naudoti, siekiant atsižvelgti, pavyzdžiui, į specifinius darbuotojų migrantų, vyresnių ir neįgalių darbuotojų poreikius. Kognityvinės ergonomikos, susijusios su psichikos procesais, moksliniai tyrimai yra būtini siekiant užtikrinti, kad DSS aspektai būtų veiksmingai integruoti į naujų technologijų taikmenų plėtrą.

Darbe vis dažniau taikomi pažangūs, tačiau sudėtingi naujų technologijų taikmenys. Į saugos ir sveikatos aspektus reikėtų atsižvelgti kuo ankstesniame jų kūrimo etape. Be to, reikėtų pabrėžti, kad rizika gali kilti ne tik kai tie prietaisai yra naudojami, bet ir per visą jų gyvavimo ciklą. Todėl svarbu iš anksto apsvarstyti ne tik aplinkos, bet ir galimus profesinius pavojus, susijusius su tokiais taikmenimis, – nuo mokslinių tyrimų bei plėtros iki šalinimo ir perdirbimo etapo (prevencija nuo ankstyviausio etapo). Šiems tikslams gali būti naudojami nauji modeliavimo ir imitavimo metodai. Virtualios ir papildytos realybės taikmenys yra ypač naudingi projektuojant saugias darbo vietas; jie turėtų būti toliau tobulinami.

Pažangios ir sąveikios medžiagos gali padėti tobulinti DSS. Naujos itin kokybiškos medžiagos, pagrįstos, pavyzdžiui, nanotechnologijų taikymu, gali būti naudojamos gerinant darbo drabužių, asmenines apsaugos priemones ir kt. saugą ir eksploatacines savybes. Be to, gali būti integruoti nauji pritaikomi ir (arba) dėvimi jutikliai darbuotojų fiziologiniams parametrams ir aplinkos sąlygoms stebėti, siekiant internetu pateikti informaciją, kuri padėtų priimti sprendimus sudėtingoje darbo aplinkoje. Reikėtų įvertinti jų efektyvumą ir funkcionalumą prevencinėms reikmėms, ypač atsižvelgiant į naujus pavojus ir darbo aplinkos pokyčius.

Naujų technologijų naudojimas lemia įvairią ir galbūt vis didesnę riziką, susijusią su galimu elektromagnetinių laukų (EML) poveikiu. Nors dauguma EML šaltinių gali būti vertinami kaip nekenksmingi, kai kurie prietaisai, tokie kaip magnetinio rezonanso tomografai ir perdavimo antenos, darbuotojams gali sukelti ūmų pavojų, susijusį su indukuotomis srovėmis ir padidėjusia temperatūra. Atsižvelgiant į tai, kad vis plačiau naudojami belaidžio ryšio prietaisai, didėja susirūpinimas dėl galimo neigiamo jų poveikio sveikatai, įskaitant kancerogeninius padarinius dėl galimo radijo dažnių EML poveikio. Galimo ilgalaikio EML poveikio galimi neigiami padariniai sveikatai dar nenustatyti, nes iki šiol atliktų mokslinių tyrimų rezultatai yra priešaringi, todėl reikia tolesnių tyrimų. Siekiant įvertinti galimo EML poveikio ilgalaikius padarinius, būtina sistemiškai įvertinti, kiek darbuotojų gali veikti EML, ir apibūdinti tokio poveikio šaltinius. Be to, darbo vietoms yra reikalingos priemonės, kurios leistų įvertinti riziką atskiroms darbuotojų grupėms, tokioms kaip asmenys su mediciniais implantais ir nėščios moterys, kaip reikalaujama EML direktyvoje.

Daugėja taikmenų, generuojančių vidutinio dažnio bangas, nes vis daugiau naudojama prietaisų, kurie skleidžia nuo 300 Hz iki 100 kHz bangas, pavyzdžiui, radijo dažnių nustatymo prietaisai ir apsaugos nuo vagystės prietaisai, naudojami parduotuvėse. Žinios apie jų galimą poveikį sveikatai yra ribotos, todėl tas poveikis turėtų būti toliau tiriamas. Be to, būtini moksliniai tyrimai, siekiant įvertinti, kokių padarinių sveikatai gali turėti nauji dažniai (pavyzdžiui, terahercų spektre), kuriuos ketinama naudoti atsirandantiems taikmenims.

Pramonės biotechnologija suteikia galimybę kurti perspektyvius efektyvius energijos vartojimu pagrįstus darnius maisto, cheminių medžiagų ir vaistų gamybos procesus. Šių procesų privalumas yra tas, kad

iš esmės remiamasi mažos energijos atmosferos slėgio sistemomis, ir joms kaip žaliava naudojama daug mažiau sintetinių cheminių medžiagų nei atitinkamuose cheminiuose procesuose. Todėl susijusios rizikos gali sumažėti. Nežinomi DSS klausimai pramonės biotechnologijos srityje pirmiausiai yra susiję su galimu biologinių medžiagų (mikroorganizmų ir jų sudėtinių dalių) poveikiu, kuris gali būti žalingas darbuotojų sveikatai ir, pavyzdžiui, sukelti infekciją ar alergiją.

▪ Didėjantis cheminių ir biologinių medžiagų poveikis darbuotojams

Tikėtina, kad inovacijos, būtinos norint didinti produktyvumą ir atgauti konkurencingumą, kaip numatyta strategijoje „Europa 2020“, lems naujų su DSS susijusių iššūkių – naują galimą biologinių ir cheminių medžiagų poveikį, taip pat galimą mišrų poveikį. Prastos sveikatos poveikis darbuotojams jau dabar yra didelis – 2007 m. 23 mln. ES gyventojų nurodė turintys su darbu susijusių sveikatos problemų. Dauguma su darbu susijusių mirčių yra siejama su profesinėmis ligomis; beveik pusę iš jų lemia galimas pavojingų medžiagų poveikis darbe. Europos statistikos duomenimis, mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičius mažėja, o mirčių dėl profesinių ligų daugėja. Be to, darbo vietose fiksuojama daugiau alergijos bei astmos atvejų ir ligų, susijusių su jautrinimu. Tų ligų pradžia siejama su galimu cheminių ir biologinių medžiagų, esančių darbo aplinkoje, poveikiu.

Atitinkamai dėl cheminių medžiagų naudojimo ir saugos kyla vis daugiau iššūkių. ES REACH reglamentas (EB 109/2006) yra skirtas reaguoti į šią tendenciją – jo registravimo procese reikalaujama, kad sektorius patvirtintų, kad cheminės medžiagos naudojamos saugiai. Šiuo metu vyksta reglamento persvarstymas, kuriuo siekiama išplėsti REACH teisės aktą, kad jis būtų taikomas kancerogeninių, mutageninių bei reprotoksinių (KMR) ir jautrinimo medžiagų galimo poveikio rizikai. Galimas šių medžiagų poveikis neapsiriboja chemijos pramone; jis siejamas ir su atliekų tvarkymu bei perdirbimu, taip pat su žalesnių pramonės produktų ir procesų kūrimu.

Profesinis vėžys yra viena iš dažniausiai pasitaikančių su darbu susijusių mirčių priežasčių. Tačiau manoma, kad daugelio jų galima išvengti. Trūksta ne tik duomenų apie galimą kancerogenų poveikį, bet ir apie mutageninį ir reprotoksinį poveikį turinčias medžiagas, tokias kaip endokrininę sistemą ardančios cheminės medžiagos. Europos Parlamento Užimtumo ir socialinių reikalų komiteto užsakymu neseniai atlikto tyrimo duomenimis, „tinkamų galimo poveikio duomenų stoka yra silpniausia grandis“, susijusi su endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų poveikio vertinimu. Ataskaitoje pabrėžiama, kad „prevencija labai priklauso nuo neapibrėžtumo, susijusio su endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų poveikiu“, o kartu trūksta galimo poveikio duomenų, kurie padėtų nustatyti, „ar stebimas poveikis žmonių sveikatai yra susijęs su endokrininę sistemą ardančiomis cheminėmis medžiagomis“. Galimo KMR medžiagų poveikio mastas turėtų būti nustatytas, siekiant geriau suprasti veiksnius, dėl kurių išsivysto profesinis vėžys; būtina rinkti išsamius duomenis tarptautiniu mastu. Kartu turėtų būti toliau tobulinama darbuotojų biologinė stebėseną, kadangi tai suteiktų informacijos apie vidinę dozę, taip pat apie toksinį poveikį ir individualų jautrumą. Tolesniam biostebėsenos skatinimui prireiks kurti atitinkamus biožymenis.

Siekiant sumažinti galimą poveikį, pirmenybė teikiama pavojingų medžiagų pakeitimui nepavojingomis medžiagomis. Tai ne visada įmanoma, todėl reikalingi kiekybiniai duomenys apie KMR ir jautrinančių medžiagų stiprumą, taip pat geresni suderinti rizikos kiekybinio vertinimo metodai.

Nuolat daugėja medžiagų, kurios, kaip manoma, turi jautrinantį poveikį ir sukelia alergiją (pvz., epoksidinės dervos ar izocianatai). Šiuo metu 20 proc. gyventojų yra jautrūs vienai ar daugiau medžiagų. Alerginės ligos gali tapti lėtinėmis ir sumažinti asmens gebėjimą dirbti. Siekiant kuo labiau sumažinti riziką, siejamą su jautrinančiomis medžiagomis, ir užtikrinti saugias darbo sąlygas, būtina sukurti kokybiškesnę medžiagų alergeniškumo klasifikaciją. Kai jautrinančios medžiagos pakeisti negalima, turėtų būti nustatytos toksikologinės ribos, nuo kurios prasideda jautrinantis poveikis. Tai padėtų parengti daugiau veiksmingų prevencijos priemonių. Kitas susirūpinimą keliantis klausimas yra didėjantis žmogaus kūno jautrumas, todėl reikėtų nustatyti tai lemiančius veiksnius.

Patikimų matavimo metodų kūrimas yra pirmas žingsnis siekiant sumažinti galimą KMR ir jautrinančių medžiagų poveikį darbe. Kadangi net labai maža šių medžiagų koncentracija gali būti kenksminga, reikėtų toliau tobulinti analitinius metodus, kad būtų galima patikimai nustatyti ir apskaičiuoti fiksuojamus kiekius.

Nanomedžiagos turi unikalių cheminių, fizinių ir mechaninių savybių, todėl jos yra naudojamos skirtingų pramonės sektorių (nuo maisto ir pašarų iki transporto) įvairiuose taikmenyse. Vis sparčiau kuriamos naujos pažangios daugiakomponentės arba hibridinės medžiagos. Tokių novatoriškų medžiagų kūrimas yra svarbus Europos konkurencingumą skatinantis veiksnys, tačiau platesnis nanomedžiagų naudojimas taip pat reiškia, kad bet kuriame medžiagų gyvavimo ciklo etape (nuo mokslinių tyrimų ir plėtros iki gamybos ir utilizavimo bei atliekų tvarkymo) vis daugiau darbuotojų susiduria su galimu jų poveikiu. Manoma, kad žinių atotrūkis tarp technologinės pažangos ir nanosaugos mokslinių tyrimų sudaro 20 metų; tikėtina, kad jis dar didės. Tai reiškia, kad būtina sparčiai gausinti žinias apie naujos kartos nanomedžiagas darbo aplinkoje. Būtina sukurti naujus toksiškumo bandymo metodus ir rizikos prognozavimo priemones, kad būtų galima įvertinti saugos aspektus nuo pat produkto kūrimo etapo (sauga nuo ankstyviausio etapo).

Norint valdyti nanomedžiagų riziką, būtini galimo poveikio vertinimo duomenys, o tam reikia standartizuotų matavimo priemonių, siekiant kiekybiškai ir kokybiškai (t. y. apibūdinant chemines ir fizines savybes) įvertinti darbo aplinkoje esančias nanodaleles. Labai svarbu parengti tokius metodus, siekiant palengvinti rizikos valdymo priemonių kūrimą. Kad būtų galima matavimo duomenis palyginti pasaulio mastu, reikėtų parengti ir tarptautiniu lygmeniu suderintas matavimo strategijas.

Turima duomenų, kad kai kurios nanodalelės yra toksiškos, o jų toksiškumas yra atvirkščiai proporcingas jų dydžiui. Tačiau vienareikšmiškų mokslinių žinių vis dar nepakanka. Tokiomis aplinkybėmis turėtų būti taikomas atsargumo principas, o siekiant įvertinti susijusių riziką, reikia sukurti pragmatiškus lengvai taikomus galimo poveikio vertinimo metodus. Po to galėtų būti rengiami tinkami rizikos valdymo principai, kad būtų galima projektuoti kuo saugesnes darbo vietas. Galutinis tikslas būtų patvirtinti ir įgyvendinti suderintą rizikos vertinimą ir valdymą tarptautiniu lygmeniu.

Norint parengti galimo poveikio scenarijus ir modelius, reikalingi duomenys apie galimą nanomedžiagų poveikį darbo vietose. Kadangi matuoti nanodaleles sudėtinga ir brangu, būtina toliau plėtoti informacijos duomenų bazes, kurios leistų susidaryti tikrovišką įspūdį apie nanomedžiagų buvimą darbo vietoje ir apie jų galimą poveikį darbuotojams.

Be to, paraleliai galėtų būti kuriama ir populiarinama atsakingu požiūriu grindžiama nanotechnologija, kurią taikant būtų atsižvelgiama į saugą ir sveikatą.

Dėl spartesnės žalesnės ir efektyvesniu išteklių vartojimu grindžiamos ekonomikos pažangos galimas didesnis *biologinių medžiagų* (mikroorganizmų, kurie gali sukelti infekciją, alergiją ar toksiškumą) poveikis. Kartu globalizacija, t. y. tarptautinė prekyba ir tarptautiniai srautai, skatina senų ir naujų patogenų sklaidą. Su biologinėmis medžiagomis siejami profesinės sveikatos padariniai svyruoja nuo jautrinančio poveikio ir alerginės reakcijos iki ūmių ir lėtinių ligų. Jie dar toli gražu nėra iki galo suvokti.

Galimas biologinių medžiagų poveikis darbo vietose gali būti tiesioginis arba netiesioginis, kaip nenumatytas darbo procesų rezultatas. Tiesioginį poveikį gali lemti mikroorganizmų naudojimas, pavyzdžiui, maisto pramonėje arba mokslinių tyrimų laboratorijose, o netiesioginis poveikis fiksuojamas vykdant tokią veiklą, kaip atliekų tvarkymas, modifikavimas ir žemės ūkio veikla, taip pat sveikatos priežiūros sektoriuje, kur antimikrobiniam poveikiui atsparūs mikroorganizmai gali kelti rimtą grėsmę. Sparčiai augančio atliekų tvarkymo ir perdirbimo sektoriaus darbuotojams kyla įvairių sveikatos problemų (įskaitant plaučių, odos ir virškinimo trakto problemas) dėl galimo bioaerolių, – kuriuose gali būti ne tik mikroorganizmų, bet ir endotoksinų, jautrinančių medžiagų ir lakių organinių junginių, – poveikio. Be to, jų gali būti biotechnologijų įrenginiuose.

Siekiant parengti tinkamas rizikos valdymo strategijas, būtina toliau plėtoti biologinių medžiagų aptikimo ir identifikavimo metodus, kad būtų apimtas visas mikroorganizmų spektras. Tai ypač pasakytina apie oru plintančius virusus, dėl kurių gali kilti pavojus transporto, viešųjų ir sveikatos paslaugų darbuotojų profesinei sveikatai (minėtini tokie pastarojo meto pavyzdžiai kaip sunkus ūmus respiracinis sindromas (SŪRS) ir paukščių gripas) ir kurie yra linkę sparčiai plisti globalizuotame pasaulyje. Būtini tiesioginio matavimo metodai, leidžiantys greitai priimti sprendimus; be to, ypač svarbu parengti ir patvirtinti apsaugos priemones. Siekiant suprasti sudėtingus santykius tarp galimo su darbu susijusio bioaerolių poveikio ir pastebimų padarinių sveikatai, taip pat reikia parengti naujus tyrimo metodus.

Darbo vietose gali būti susiduriama su įvairiu poveikiu. Bet kokiomis darbo sąlygomis darbuotojai įvairiu mastu susiduria su skirtingų rūšių pavojumi (įskaitant cheminį, fizinį ir biologinį). Darbo vietos, technologijos ir darbo užduotys tampa vis sudėtingesnės; žinios apie galimą įvairų poveikį nėra pakankamos ir turėtų būti plėtojamos.

Darbuotojai dažnai vienu metu susiduria su galimu keleto cheminių medžiagų, kurios naudojamos arba sukuriama įgyvendinant pramonės procesus, poveikiu. Trūksta tokių cheminių mišinių galimo poveikio aprašymų. Reikėtų ištirti jų toksiškumą, mechanizmus ir veikimo būdus, taip pat reikėtų apibrėžti kriterijus, kurie padėtų nuspėti skirtingų cheminių medžiagų potencialią ar sinergiją tarp jų.

2 Mokslinių tyrimų prioritetų apžvalga

2.1 Darbuotojų saugos ir sveikatos ekonominis aspektas

- Stiprinti DSS ekonominio aspekto mokslinius tyrimus, įskaitant prastos DSS ar jos nebuvimo socialinių ir ekonominių padarinių apskaičiavimą ir DSS prevencinės veiklos naudos ir sąnaudų analizę, norint paremti faktais pagrįstą politiką ir sprendimų priėmimą visuomenės ir įmonių lygmeniu.
- Toliau kurti metodikas, skirtas apskaičiuoti profesinių ligų, su darbu susijusio streso ir smurto darbe socialinę ir ekonominę kainą.
- Tirti, kaip reguliavimo sistemos, užimtumo santykiai, socialinio draudimo sistemos ir kiti susiję veiksniai veikia visuomenės ir įmonės sąveikos lygmeniu, siekiant nustatyti, kaip paveikti DSS sprendimų priėmimą bendrovių lygmeniu.

2.2 Informavimas apie profesinę saugą bei sveikatą ir apie riziką

- Nustatyti ir apibūdinti suinteresuotųjų šalių ir tikslines grupes (pvz., pagal rizikos supratimą ir jį veikiančius veiksnius), kad būtų galima apibrėžti optimalų perteikiamos žinios turinį ir formatą. Sutelkti dėmesį į grupes, kurias sunku pasiekti, tokias kaip labai mažos ir mažosios įmonės, laikinieji ir mažų garantijų darbus dirbantys darbuotojai ir t. t.
- Įvertinti skirtingų ryšių kanalų bei terpių efektyvumą ir juos pritaikyti prie skirtingos auditorijos konkrečių ypatybių ir poreikių.
- Išnagrinėti galimybes, kurias gali teikti naujos technologijos, kad informavimą būtų galima pritaikyti prie skirtingų auditorijų nuostatų ir lūkesčių.
- Nustatyti ir išnagrinėti įtaką ir pagrindžiančius mechanizmus, kurie lemia prevencijos priemonių ir naujovių darnų diegimą.
- Toliau plėtoti metodikas, tinkamas įvertinti informavimo išlaidų efektyvumą konkrečiomis DSS sąlygomis.
- Parengti informavimo apie riziką strategijas, kurios gali padėti valdyti neapibrėžtumą, būdingą galimiems pavojams, susijusiems su naujomis technologijomis ar medžiagomis. Pavyzdžiui, su nanotechnologijomis susijusios rizikos atžvilgiu, kai žinių apie naujas ir atsirandančias nanomedžiagas kaupimas ir toliau atsiliks nuo jų kūrimo ir naudojimo proceso.

2.3 Intervencijos moksliniai tyrimai

- Oficialiai įvertinti visais lygmenimis DSS intervencines priemones, įskaitant proceso, veiksmingumo, galimumo ir išlaidų efektyvumo vertinimą, siekiant pagrįsti ir pagerinti saugos ir sveikatos investicijas. Būtina gerinti DSS intervencinių priemonių mokslinių tyrimų kokybę ir tuo tikslu kurti atitinkamą metodiką, įskaitant proceso dokumentavimą ir vertinimą.
- Parengti išsamius intervencijos modelius ir strategijas, kuriuose geros darbo sąlygos ir aukšto lygio darbuotojų saugos ir sveikatos užtikrinimas būtų susieti su pastangomis didinti produktyvumą ir gerinti kokybę.

2.4 Demografiniai pokyčiai – darnus darbas siekiant užtikrinti sveikesnį ir ilgesnį profesinį gyvenimą

■ Vyresni darbuotojai

- Nagrinėti ilgalaikio fizinio, cheminio, biologinio ir psichosocialinio pavojaus galimo poveikio vyresniems darbuotojams fiziologinius, patologinius ir psichologinius padarinius. Be to, išnagrinėti, kokią įtaką toks galimas poveikis turi įprasto senėjimo visą gyvenimą trajektorijai, funkciniam gebėjimams ir sergamumui vėlesniame gyvenimo etape.
- Išnagrinėti darbo, sveikatos, gebėjimo ir motyvacijos dirbti sąsajas su dalyvavimu darbe. Būtina toliau tirti ankstyvą pasitraukimą iš darbo rinkos lemiančius veiksniai, ypatingą dėmesį skiriant 45–54 metų amžiaus grupei, siekiant paremti veiksmingų taikytinų priemonių rengimą.
- Rengti aukšto lygio intervencijos, įskaitant organizacines, mokymo ir prisitaikymo intervencines priemones, tyrimus ir įvertinti tų priemonių veiksmingumą vyresniems darbuotojams ir jų išlaidų efektyvumą.

■ Moterys darbe ir darbuotojų saugos ir sveikatos mokslinių tyrimų lyčių aspektai

- Gerinti DSS mokslinius tyrimus, epidemiologinius metodus, stebėsenos bei prevencijos veiklą, sistemiskai įtraukiant lyties aspektą, kad būtų užtikrinta galiojančių ir būsimų DSS direktyvų poveikio lyčių aspektui vertinimo, standartų nustatymo ir kompensacijos tvarkos duomenų bazė.
- Vykdyti su vyrų ir moterų reprodukcinės sveikatos, įskaitant vaisingumą ir seksualumą, problemomis susijusių pavojų (tokių kaip tam tikros pavojingos medžiagos, fizinis darbas, triukšmas, ekstremalios temperatūrinės sąlygos ir stresas darbe) galimo poveikio mokslinius tyrimus.
- Vykdyti moterų reprodukcinės sveikatos klausimų, tokių kaip menopauzė ir menstruacijų sutrikimai (įskaitant profesinę riziką, kuri gali sukelti menstruacijų sutrikimus) ir menstruacinių ar menopauzės simptomų poveikis jų darbingumui (įskaitant nuovargį, stresą ir nerimą, galvos skausmą ir migreną), mokslinius tyrimus.
- Sutelkti dėmesį į konkrečius sektorius, kuriuose daugiausiai dirba moterys, ir į profesijas, kuriose moterų yra neproporcingai daug (tokiose srityse kaip sveikatos priežiūra, švietimas, mažmeninė prekyba, apgyvendinimo ir maitinimo, asmeninės ir namų ūkio paslaugos, taip pat darbas ne visą darbo laiką ir mažų garantijų darbas). Ypatingą dėmesį reikia skirti namų ūkio darbuotojų (daugiausiai tai moterys) saugos ir sveikatos poreikiams, ypač atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu galiojantys teisės aktai jiems netaikomi.

■ Darbuotojai migrantai ir kitos pažeidžiamos grupės

- Nustatyti pagrindinius DSS iššūkius, susijusius su tuo, kad darbo rinkoje didėja imigracijos kilmės darbuotojų dalis, ir kaip gerinti jų integraciją darbo rinkoje, siekiant visapusiškai išnaudoti jų potencialą.
- Toliau vykdyti migrantų ir kitų pažeidžiamų darbuotojų grupių ir darbo vietų, kuriose jie dirba, mokslinius tyrimus; kadangi šių grupių dalis darbo rinkoje auga, būtina stebėti ir tirti susijusios rizikos kintantį mastą ir pobūdį.

■ Nelygė sveikatos priežiūros srityje ir darbas

- Parengti strategijas ir priemones, kurios padėtų mažinti sveikatos priežiūros srities socialinę bei ekonominę ir lyčių nelygybę darbe. Šias priemones nukreipti į verslo veiklą ir profesijas, kuriose galimas didžiausias poveikis bei krūvis ir kuriose nesveikas gyvenimo būdas yra labiausiai paplitęs.

■ Didelės sveikatos problemos

Su darbu susiję raumenų ir kaulų sistemos sutrikimai

- Atskleisti sąveiką tarp fizinių ir psichologinių veiksnių visumos ir jų poveikį raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų vystymuisi.
- Parengti ir vykdyti aukštos kokybės daugiaaspekčius intervencijos tyrimus, apimančius technines, organizacines bei į asmenį orientuotas priemones ir dalyvavimu pagrįstą požiūrį, siekiant užkirsti kelią raumenų ir kaulų sistemos sutrikimams, ir įvertinti tokių intervencijų veiksmingumą ir išlaidų efektyvumą.

Darbas sergant lėtinėmis ligomis

- Vykdyti galimo žalingo poveikio darbo vietoje padarinių lėtinėmis ligomis sergantiems vyresniems darbuotojams (tiek dirbantiems, tiek išėjusiems į pensiją) individualiu ir visuomenės lygmenimis mokslinius tyrimus, siekiant palengvinti faktais pagrįstų priemonių taikymą ir didinti prisitaikymą.
- Įvertinti integruoto ir bendradarbiavimu grindžiamo sveikatos valdymo modelius (įskaitant parengiamųjų darbų rengimą, darbo organizavimą, sveikatos darbe skatinimą ir rehabilitaciją), taikytinus darbuotojams, sergantiems lėtinėmis ligomis ir turintiems sveikatos sutrikimų, įskaitant psichikos ligas ir sutrikimus, siekiant užkirsti kelią su darbu susijusiai negaliai ir nepagrįstam darbo vietų praradimui. Be to, intervencinėse priemonėse būtina atsižvelgti į darbo sergant lėtine liga psichosocialinius aspektus.

■ Ankstyvas išėjimas į pensiją ar darbinio gyvenimo pratęsimas – su darbu susijusios negalios prevencijos ir grįžimo į darbą moksliniai tyrimai

- Nagrinėti pagrįstus praktinius būdus keisti fizines ir psichosocialines darbo sąlygas tiek individualiu, tiek bendrovės lygmenimis, siekiant užkirsti kelią su darbu susijusiai negaliai ilgalaikėje perspektyvoje. Būtina sutelkti dėmesį į įvairius pramonės sektorius ir profesijas, kuriuose su darbu susijusios negalios rizika yra ypač didelė.
- Sukurti metodiką, skirtą rengti ir įgyvendinti sudėtingas aukštos kokybės intervencines priemones darbo vietose, skirtas sumažinti nedarbo trukmę ir pagerinti grįžimo į darbą tvarumą po ilgalaikių nedarbingumo atostogų ar su darbu susijusios negalios. Turėtų būti taikomas įvairioms grupėms ir sąlygoms specialiai pritaikytas daugialypis požiūris, įskaitant proceso, poveikio ir išlaidų efektyvumo vertinimus.
- Vykdyti tolesnius tyrimus, siekiant geriau suprasti grįžimą į darbą lemiančius individualius, aplinkos bei visuomeninius veiksnius ir nustatyti principus bei sprendimus, kurie yra bendri įvairiems sveikatos sutrikimams ir darbo aplinkybėms.
- Su darbu susijusios negalios prevencijos ir grįžimo į darbą priemonių tikslinės grupės pirmiausiai yra senstantys ir lėtinėmis ligomis sergantys darbuotojai, kurie susiduria su ankstyvo išėjimo į pensiją rizika, ir laikinieji darbuotojai, dirbantys nesaugiomis ir lanksčiomis darbo sąlygomis ir neturintys galimybės po ligos grįžti į darbą. Tai didėjanti pažeidžiamų darbuotojų grupė, kurią sudaro 15–20 proc. ES darbo jėgos.

2.5 Globalizacija ir kintantis darbo pasaulis

■ Sveikatos priežiūros valdymas restruktūrizavimo procese

- Stebėti restruktūrizavimo poveikį sveikatai (įskaitant MVĮ) ir tuo tikslu kaupti ir vertinti duomenis bei faktus apie restruktūrizavimo padarinius darbuotojų sveikatai ir gerovei.
- Taikyti sveikatos užtikrinimo priemones darbe, siekiant suteikti psichosocialinę paramą prieš restruktūrizavimo procesų pradžią, jų metu ir po jų. Šios intervencinės priemonės turėtų jiems

padėti lengviau priimti perėjimo procesą ir naujus jiems keliamus reikalavimus ir kartu išlikti sveikiems. Įvertinti intervencinių priemonių veiksmingumą ir išlaidų efektyvumą.

■ **Besikeičiančios organizacijos, naujos užimtumo bei darbo tendencijos ir psichosocialinė rizika**

- Išnagrinėti naujų užimtumo ir darbo tendencijų (įskaitant skirtingų formų lankstumo priemones) poveikį darbuotojų saugai ir sveikatai, siekiant paremti faktais pagrįstą politiką bei praktiką visuomenės ir bendrovių lygmenimis. Tuo tikslu reikėtų apsvarstyti galimą psichosocialinę riziką ir susijusius neigiamus padarinius sveikatai, taip pat tų naujų tendencijų teikiamas galimybes gerinti darbuotojų sveikatą ir gerovę.
- Sutelkti dėmesį į mažų garantijų darbo saugos ir sveikatos aspektus, vertinant profesinės sveikatos priežiūros prieinamumą, sveikatos stebėjimą ir profesinių ligų atsekamumą, darbuotojų dalyvavimą ir galimybę dalyvauti mokymuose.
- Vykdyti tolesnius darbo ir asmeninio gyvenimo derinimo platesniame socialiniame kontekste (įskaitant visuomenės vertybes ir sistemas) mokslinius tyrimus. Nagrinėti, kaip nauji darbo modeliai ir įvairių rūšių lankstumas, taip pat naujų technologijų diegimas veikia darbo ir asmeninio gyvenimo derinimą, o atitinkamai ir gerovę darbe bei organizacijų efektyvumą. Tai turėtų padėti sukaupti faktų, būtinų rengiant politiką, taip pat gerajai patirčiai bendrovių lygmeniu.
- Stebėti ir nagrinėti ekonomikos krizės poveikį darbuotojų saugai ir sveikatai.

■ **Smurtas ir priekabiavimas darbe**

- Išaiškinti terminus, apibrėžtis ir klasifikacijas, taikomas įvairiam su darbu susijusiam smurtui ir persekiojimui. Siekiant palengvinti vieningą duomenų rinkimą, reikės suderintų darbinių apibrėžčių, kas yra smurtas ir priekabiavimas darbo vietoje. Standartizuotas duomenų rinkimas naudojantis bendromis apibrėžtimis yra būtinas norint padaryti išvadas apie veiksmingą prevenciją.
- Vykdyti labiau su sektoriumi susijusius mokslinius tyrimus, siekiant išaiškinti, kokią įtaką turi įvairūs situaciniai ir aplinkos veiksniai, lemiantys trečiųjų šalių smurtą ar priekabiavimą darbuotojų ir kliento santykiuose įvairioje darbo aplinkoje.
- Taikyti aukštos kokybės priemones, kurias įgyvendinant siekiama kurti, išbandyti ir įvertinti strategijas, skirtas užkirsti kelią persekiojimui bei smurtui įvairioje darbo aplinkoje ir neigiamiems tokio elgesio padariniams. Įvertinti intervencinių priemonių procesą, veiksmingumą ir išlaidų efektyvumą.

■ **Psichosocialinės rizikos veiksniai, su darbu susijęs stresas ir lėtinės ligos bei sveikatos sutrikimai**

- Nagrinėti sudėtingą sąveiką tarp su darbu susijusių psichosocialinės ir organizacinės rizikos veiksnių, su darbu susijusio streso, fizinio neaktyvumo darbe, rizikingo elgesio ir lėtinių ligų bei sveikatos sutrikimų, siekiant sukaupti faktų, kurių reikia rengiant politiką ir efektyvias prevencijos strategijas. Sutelkti dėmesį į grupes, kurios yra ypač jautrios neigiamam psichosocialinės rizikos veiksnių darbe poveikiui.
- Parengti priemones, programas ir strategijas, kuriose tradicinė sveikatos apsauga darbe būtų sujungta su sveikatos darbe skatinimu, ir vienu metu nagrinėti su darbu susijusios organizacinės bei psichosocialinės rizikos ir elgesio veiksniai. Logiška, kad tai apima dėmesį ir darbo aplinkai, ir individualiems sprendimams bei elgesiui.

■ Gerovė darbe – teigiamas požiūris

- Stiprinti teigiamą požiūrį į profesinės sveikatos psichologijos mokslinius tyrimus, sutelkiant dėmesį į teigiamas darbo charakteristikas ir gerovę, įskaitant įsitraukimą į darbą, darbo išteklius, psichologinį kapitalą, individualų darbo prisitaikymą (job crafting) ir teigiamą šalutinį poveikį.
- Toliau nagrinėti santykius tarp inovacijų darbe, darbuotojų saugos bei sveikatos ir bendrovių produktyvumo, taip pat įvertinti galimybę gerinti darbuotojų sveikatą ir gerovę užtikrinant inovacijas darbe.

■ Labai mažų ir mažųjų įmonių darbuotojų sauga ir sveikata

- Toliau vykdyti tyrimus, susijusius su konkrečiomis labai mažų ir mažųjų įmonių ypatybėmis, sėkmę lemiančiais ir jai trukdančiais veiksniais visą įmonės gyvavimo laikotarpį skirtingomis ekonominėmis aplinkybėmis (augimo, nuosmukio) ir pagrindinius veiksnius, kurie veikia tų subjektų DSS sprendimų priėmimą.
- Gerinti labai mažų ir mažųjų įmonių mokslinių tyrimų kokybę, akcentuojant esamų žinių naudojimą naujuose moksliniuose tyrimuose ir tyrėjų keitimąsi patirtimi. Didesnė reikšmė turėtų būti teikiama tarpdisciplininiais tyrimams ir įvairių intervencinių priemonių poveikio vertinimui. Intervencijos moksliniai tyrimai turėtų apimti visą intervencijos procesą – nuo tarpinių priemonių per sklaidos metodus iki prevencinės veiklos ir intervencijos veiksmingumo ir išlaidų efektyvumo vertinimo.
- Parengti, įdiegti ir įvertinti novatoriškas paramos programas, pritaikytas prie labai mažų ir mažųjų įmonių, įskaitant savarankiško darbo įmones, realijų ir poreikių, atsižvelgiant į jų išskirtinumą ir suderinant įvairius požiūrius (informacinį, mokymo, paramos tinklų kūrimo arba DSS išorės tarnybų gairių ir ekonominių paskatų). Parengti išlaidų efektyvumo programas, kurios gali būti taikomos platesniu mastu.
- Toliau vykdyti nacionaliniu lygmeniu palyginamus mokslinius tyrimus, siekiant nustatyti pagrindines sąlygas, kurios prisideda prie palankios aplinkos kūrimo ir kuriomis būtų galima pagerinti DSS valdymo praktikos tarp mažesnių subjektų (ypač tų, kuriuose dirba mažiau nei 100 darbuotojų) lygį.

2.6 Darbuotojų saugos ir sveikatos tyrimai saugių naujų technologijų srityje

■ Žaliųjų technologijų taikymo profesiniai pavojai

- Vykdyti daugiau saugios technologijų, procesų ir medžiagų plėtros mokslinių tyrimų, pagrįstų „prevencijos nuo ankstyviausio etapo“ principu, jų kūrimo etape ir prieš jų diegimą rinkoje. Į visą jų gyvavimo ciklą turėtų būti atsižvelgta siekiant projektavimo etape išvengti bet kokių galimų pavojų. Šio tyrimo rezultatai galėtų būti naudojami suderinti ir (arba) standartizuoti projektus.
- Įvertinti įprastą ir naują su žaliosiomis darbo vietomis siejamą įvairių DSS riziką, kylančią skirtingomis aplinkybėmis. Tai padėtų esamas DSS žinias perkelti į žaliasias technologijas, parengti konkrečioms žaliosioms darbo vietoms pritaikytą rizikos vertinimą ir nustatyti DSS mokymo poreikius.
- Iš esmės išnagrinėti metodus, kurie gali būti naudojami nustatyti dabartinius ir būsimus su žaliosiomis darbo vietomis susijusius DSS įgūdžių poreikius visais lygmenimis.
- Parengti naujus toksiškumo mokslinių tyrimų metodus, kuriais remiama pirmojo pateikimo rinkai praktika, ir tuos metodus greitai pritaikyti besivystančioms žaliosioms technologijoms.
- Būtina vykdyti daugiau toksikologinių ir epidemiologinių mokslinių tyrimų, siekiant įvertinti galimo įvairių medžiagų ir naujų medžiagų poveikio darbe pavojų sveikatai (pvz., galimo

poveikio darbe vertinimo formų kūrimas). Į tai būtina atsižvelgti vertinant naujų žaliųjų technologijų gyvavimo ciklą („nuo lopšio iki lopšio“).

- Vykdyti su atliekų tvarkymu apskritai (įskaitant atliekų rinkimą, gabenimą, utilizavimą ir perdirbimą) susijusios profesinės rizikos (ypač sąvartynų kasybos, biologinių atliekų perdirbimo ir bendro atliekų tvarkymo technologijų DSS rizikos) mokslinius tyrimus. Išnagrinėti geresnį galimo poveikio vertinimą (pavojų darbe analizė) taikant patobulintas mokslinių tyrimų metodikas.
- Išnagrinėti ilgalaikius su tokiais naujomis technologijomis susijusių galimo biologinių medžiagų poveikio sveikatai padarinius (pvz., su žaliosiomis statybinėmis medžiagomis, bioenergetika ar atliekų tvarkymu susijusią riziką).

■ Informacinė ir ryšių technologija. Galimybės ir rizika darbo aplinkoje

- Išnagrinėti galimybę naudoti aplinkos intelektu grindžiamus sprendimus, siekiant sukurti darbo vietoms pritaikytas paramos sistemas (darbą palengvinančios aplinkos modelį, pagrįstą kasdienį gyvenimą palengvinančios aplinkos modeliu). Nustatyti galimą naudojimo ir tinkamumo naudoti poveikį vyresniems darbuotojams ir skirtingo įgūdžių lygio, fiziologinės būklės ir kognityvinių gebėjimų žmonėms.
- Atsižvelgiant į tai, kad darbo vietose yra diegiama pažangesnių ir sudėtingesnių žmogaus ir mašinos sąsajų, vykdyti daugiau jų saugaus ir efektyvaus naudojimo mokslinių tyrimų. Tai apimtų į vartotojus orientuotų naujų IRT taikmenų kognityvinės ergonomikos ir neuroergonomikos tyrimus, ypatingą dėmesį skiriant konkrečių darbuotojų grupių, tokių kaip darbuotojų su negalia, techninės priežiūros darbuotojų ir darbuotojų migrantų, poreikiams.
- Vykdyti tolesnius (mobiliesiomis) IT grindžiamam darbui aktualios DSS mokslinius tyrimus; pavyzdžiui, tokiais temomis kaip psichologinis darbo krūvis, sprendimų priėmimas, kvalifikuota veikla, nuolatinis prieinamumas, darbo ir asmeninio gyvenimo derinimas, taip pat žmogaus ir kompiuterio sąveika.

■ Rizika, susijusi su galimu elektromagnetinių laukų poveikiu

- Sistemiskai vertinti, kiek darbuotojų Europoje gali būti veikiami EML, ir apibūdinti šaltinius, kurie juos gali veikti.
- Vykdyti EML galimo poveikio darbe ilgalaikių padarinių sveikatai mokslinius tyrimus.
- Nustatyti geresnius galimo poveikio vertinimus, kurie yra būtini norint vertinti galimo poveikio darbuotojams sąlygas. Norint užtikrinti geresnę būsimą eksperimentinę aplinką ir parengti įtikinamesnius epidemiologinius tyrimus ir tinkamą rizikos vertinimą, kurie yra pagrindiniai reikalavimai atliekant biologinio EML poveikio mokslinius tyrimus, būtinas geresnis realaus galimo poveikio suvokimas.
- Įvertinti galimą EML poveikį darbuotojams, kuriems kyla didelė rizika (pvz., medicininių implantų turintiems asmenims, nėščioms darbuotojoms).
- Parengti tikslus ir patikimus dozimetrijos ir galimo poveikio vertinimus, kurie yra būtini vykdant biologinio EML poveikio mokslinius tyrimus.
- Nagrinėti vidutinio dažnio laukų galimą poveikį, pavyzdžiui, apsaugos nuo vagystės prietaisuose arba suvirinimo procese, ir jų galima poveikį sveikatai, kadangi esama mažai vidutinio dažnio lauko galimo poveikio tyrimų.
- Nagrinėti ypač žemo dažnio laukų galimą poveikį ir galimus tokio poveikio padarinius sveikatai, kadangi nėra aiškų ypač žemo dažnio magnetinių laukų ir ligų biologinis priežastinis ryšys.
- Vykdyti daugiau statinių laukų poveikio sveikatai, įskaitant nuolatinio trumpalaikio galimo keleto teslų poveikio galimus padarinius sveikatai, mokslinių tyrimų.
- Nagrinėti neapibrėžtus radijo dažnių laukų poveikio padarinius (kognityvinių bei juslinių funkcijų ir miego sutrikimus ir t. t.), siekiant geriau suprasti jų mechaninį paaiškinimą.

▪ Nežinoma su biotechnologija susijusi rizika

- Siekiant užpildyti žinių spragas, įgyti geresnį supratimą apie veiklą, susijusius pavojus (įskaitant biologinius, cheminius bei fizinius pavojus ir gamybos didinimo pavojų) ir galimą poveikį; pavyzdžiui, biokuro gamybos, perdirbimo ir naudojimo DSS riziką.
- Vykdyti tolesnius toksikologinius ir epidemiologinius mokslinius tyrimus tokiose srityse kaip biotechnologijų sektoriuje naudojamų biologinių medžiagų galimas poveikis darbe.
- Parengti rizikos vertinimo priemonės ir prevencijos priemonės, kurių reikia vis platesniam biotechnologijų naudojimui pramonės sektoriuje. Medicinos monitoringo programų rengimas taip pat būtinas siekiant rinkti ir naudoti medicinos informaciją, biologinės stebėsenos, medicininės apžiūros ar kitus sveikatos duomenis, siekiant kurti ligų prevencijos strategijas.

2.7 Naujas ar didėjantis cheminių ir biologinių medžiagų poveikis darbuotojams

▪ Kancerogeninės, mutageninės, reprotoksinės ir jautrinančios medžiagos

Bendroji dalis

- Parengti alternatyvius cheminių medžiagų toksiškumo analitinius metodus (pvz., aptikti minimalų KMR ir jautrinančių medžiagų kiekį).
- Parengti patikimas kiekybinio rizikos vertinimo priemonės, kurios leis gauti geresnių kiekybinių duomenų apie kancerogeninių, mutageninių ir jautrinančių medžiagų stiprumą ir (arba) potencialą.
- Galimo poveikio darbe biometrologija – atitinkamų biožymenų kūrimas. Tai padės nustatyti galimo cheminio poveikio pobūdį ir mastą darbe ir leis nuspėti pažeidžiamais individams ir grupėms (įskaitant pažeidžiamas grupes) kylančią riziką.
- Vykdyti su lytimi susijusius tyrimus; dauguma galimo kancerogeninio poveikio tyrimų parengti tiriant virusus, o reprotoksiniai tyrimai yra sutelkti į moteris. Vos keliuose tyrimuose apskaičiuotas galimo poveikio matavimų kintamumas pagal lytį, rasę, etninę kilmę ar susijusius kintamuosius. Būtinai mokslinio tyrimo metodai, siekiant įvertinti, pavyzdžiui, profesinio vėžio paplitimą tarp moterų ir mažumų, kad būtų galima nustatyti, ar toks pat galimas išorinis poveikis gali lemti skirtingas vidines dozes.
- Toliau kurti metodiką ir naudoti galimo poveikio darbe vertinimo formas, siekiant įvertinti galimo poveikio riziką darbo aplinkoje.

Kancerogeninės, mutageninės ir reprotoksinės medžiagos

- Plėtoti turimas žinias apie KMR padarinius vykdant sveikatos problemų ir jų sąsajų su darbu mokslinius tyrimus (pvz., renkant galimo poveikio duomenis). Tai padės geriau suprasti santykį tarp profesinės rizikos veiksnių (įskaitant „užslėptus“ KMR rizikos veiksnius) ir profesinių ligų paplitimo.
- Vykdyti mokslinius tyrimus, kurie apimtų daugiau profesinių grupių ir į kuriuos būtų įtraukti ilgalaikiai gyventojų tyrimai (pvz., moksliniai tyrimai turėtų apimti paslaugų sektorių, pažeidžiamus darbuotojus, tokius kaip jaunos migrantės, atliekančios techninės priežiūros darbus, organizacinius arba gyvenimo būdo veiksnius, kurie dažnai veikiami taip, kaip organizuojamas darbas).
- Patvirtinti ir tobulinti galimo poveikio darbuotojams vertinimo (matavimo, modeliavimo ir rizikos vertinimo) modelius. Tokie modeliai gali būti naudojami siekiant nustatyti galimo poveikio mažinimo poreikį ir metodus, kad būtų apibrėžtas galimo poveikio ir reagavimo santykis epidemiologiniuose tyrimuose ir kad būtų parodytas intervencinių priemonių ir inžinerinės

kontrolės efektyvumas. Be to, vykdyti KMR medžiagų tvarkymo darbe mokslinius tyrimus ir parengti atitinkamus instrumentus bei priemones.

- Išnagrinėti kriterijus ar procesą, skirtą nustatyti KMR medžiagų galimo poveikio darbe ribines vertes. Būtinai tyrimas, siekiant parengti aiškią profesinių kancerogenų ir susijusių darbo procesų, kurie nepatenka į REACH taikymo sritį, apžvalgą. Toms medžiagoms ir (arba) procesams turi būti skirti moksliniai tyrimai, stebėseną ir prevenciją, kad darbuotojams būtų užtikrinta to paties lygio apsauga.
- Reprotoksinio poveikio žmonėms tyrimai daugiausiai yra sutelkti į padarinius, glaudžiai susijusius su nėštumo raida, pavyzdžiui, į abortus, nėštumo trukmę ir gimusio kūdikio svorį. Todėl būtini funkcinų sutrikimų, susijusių, pavyzdžiui, su imunine, širdies kraujagyslių ir nervų sistemomis, papildomi moksliniai tyrimai.
- Vykdyti papildomus mokslinius tyrimus, siekiant atnaujinti reprodukcinio ir vystymosi toksiškumo duomenų bazes, kuriose turima tik ribota informacija apie įvairų galimą cheminį poveikį darbo aplinkoje.

Odą jautrinančios medžiagos

- Nustatyti išsamesnę alergiško klasifikacijos sistemą, kurios pagrindu būtų nustatytos skirtingos jautrinančių medžiagų kategorijos.
- Nustatyti veiksniai, kurie lemia didesnį žmogaus cheminį jautrumą.
- Nustatyti moksliai pagrįstas patikimas toksikologines ribas, kurios suteiktų informacijos apie tai, kokia medžiagos dozė lemia jautrinantį poveikį.

▪ **Endokrininę sistemą ardančios cheminės medžiagos**

- Plėsti ir stiprinti žinias apie endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų poveikį profesinėms grupėms. Būtinai galimo poveikio vertinimo strategijų moksliniai tyrimai, kurie padės darbo vietoje tiksliai nustatyti ir įvardyti neatpažintas medžiagas, turinčias endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų ypatybių. Taikant dabartinius vertinimo metodus, toli gražu nežinomas visas spektras cheminių medžiagų, kurios galbūt prisideda prie endokrininių ligų.
- Nustatyti naują požiūrį, siekiant išnagrinėti endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų mišinių poveikį sergamumui, nes jei vienu metu nagrinėjama viena endokrininę sistemą ardanti cheminė medžiaga, tai tikėtina, kad bus nepakankamai įvertinta bendra rizika, susijusi su keletu endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų galimu poveikiu darbe. Į endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų padarinių žmogaus sveikatai vertinimą būtina įtraukti galimo cheminių mišinių poveikio darbe padarinius vienai ligai, taip pat vienos cheminės medžiagos galimo poveikio padarinius keletui ligų.
- Parengti konkretesnius ir jautresnius biožymenis, siekiant nustatyti su endokrininiu poveikiu susijusius padarinius darbuotojams, kuriuos gali veikti endokrininę sistemą ardančios cheminės medžiagos.
- Sutelkti dėmesį į profesines grupes ir (arba) pogrupius, kurie jautriausiai reaguoja į endokrininę sistemą ardančias chemines medžiagas.

▪ **Nanomedžiagos inovacijomis grindžiamoje visuomenėje**

- Gausinti žinių apie darbo aplinkoje esančias nanomedžiagas, įskaitant naujos kartos nanomedžiagas.
- Gerinti supratimą apie tai, kaip cheminės ir fizinės modifikacijos veikia nanomedžiagų savybes. Parengti rizikos apibūdinimo informaciją, siekiant nustatyti ir klasifikuoti nanomedžiagas pagal jų fizines ar chemines savybes.

- Suprasti apibendrinamas nanomedžiagų ypatybes biologinių sistemų toksiškumo atžvilgiu.
- Parengti naujus toksiškumo bandymo metodus ir rizikos prognozavimo priemones, kad produkto kūrimo etape į saugos aspektus būtų atsižvelgta kuo anksčiau (sauga nuo ankstyviausio etapo). Moksliniai tyrimai sudarys sąlygas sukurti atsakingu požiūriu grindžiamas nanotechnologijas, kurias kuriant atsižvelgiama į saugos ir sveikatos aspektus.
- Parengti standartizuotus nanodalelių kokybinio ir kiekybinio vertinimo metodus, siekiant gauti patikimų duomenų apie galimą poveikį; tokiais duomenimis galėtų būti grindžiamas galimo poveikio vertinimas ir rizikos valdymas.
- Parengti galimo poveikio vertinimo ir rizikos valdymo priemones darbuotojams darbo vietoje, kurios padės suprasti ir patobulinti geriausių patirtį darbe, procesus ir galimo aplinkos poveikio kontrolės priemones.

■ **Biologinės medžiagos žalesnėje globalizuotoje ekonomikoje**

- Parengti metodus, skirtus nagrinėti santykius tarp profesinio mikrobiologinio galimo poveikio ir nustatomų padarinių sveikatai. Iki šiol menkai suprantama, kiek iš tiesų mikroorganizmai prisideda prie simptomų formavimosi ir pasunkėjimo.
- Gerinti supratimą apie daugumos biologinių medžiagų dozės ir reakcijos santykį.
- Vykdyti metrologijos, epidemiologijos, tinkamo matavimo ir vertinimo metodus, taip pat rizikos prevencijos mokslinius tyrimus, nes nepakankamai pasiekta vykdant profesinės biologinės rizikos tyrimus.
- Parengti tikslius mikroorganizmų atrankos ir analitinius metodus, siekiant nustatyti visą spektrą, pavyzdžiui oru pernešamus mikroorganizmus, alergenų bioaeroliuose, mikrobines daleles ir kt.
- Parengti mikrobiologinių medžiagų tiesioginio matavimo metodus; tai yra išankstinė sąlyga norint priimti greitus sprendimus dėl tinkamų darbo vietos apsaugos priemonių.
- Vykdyti tolesnius bioaerolio buvimo vietų ir jų kintamo galimo poveikio vertinimo mokslinius tyrimus.
- Siekti nustatyti galimo poveikio darbuotojams ribines vertes, kadangi nėra standartizuotų analitinių metodų.

■ **Mišrus galimas poveikis sudėtingoje darbo aplinkoje**

Cheminiai ir biologiniai mišiniai

- Nagrinėti cheminių ar biologinių mišinių veikimo toksiškumą ir mechanizmus.
- Suteikti daugiau žinių apie gana ribotą skaičių cheminių medžiagų, apie kurių veikimo būdą turima aukštos kokybės informacijos. Parengti daugiau geresnių cheminių ar biologinių mišinių galimo poveikio aprašų (t. y., kur, kiek dažnai ir koku mastu).
- Parengti patikimas ir patvirtintas sąveikos prognozavimo priemones.
- Suteikti daugiau žinių, kaip galimas poveikis ir (arba) padariniai laikui bėgant keičiasi.
- Apibrėžti kriterijus, siekiant nustatyti cheminių mišinių potencialią ar sinergiją.

Ototoksinės medžiagos

- Tobulinti naujų cheminių medžiagų toksiškumo bandymus, siekiant tinkamai įvertinti jų ototoksiškumą.
- Nustatyti galimo triukšmo ir konkrečių cheminių medžiagų poveikio vienu metu lygį, kuris yra vertinamas kaip saugus žmogaus klausai.

3 Pagrindinės seminaro „Link 2020 m. 2013–2020 m. darbuotojų saugos ir sveikatos mokslinių tyrimų Europoje prioritetai“ išvados

- Bendri atsiliepimai apie ataskaitą buvo teigiami; buvo pabrėžta, kad tai svarbus dokumentas ir kad ataskaitoje išvardyti DSS mokslinių tyrimų prioritetai atspindi strategijoje „Europa 2020“ nustatytus iššūkius.
- Buvo pripažintas labai reikšmingas EU-OSHA vaidmuo nustatant DSS mokslinių tyrimų prioritetus, skatinant mokslinių tyrimų koordinavimą Europoje, taip pat ryšių srityje.
- Buvo išsakyta mintis, kad, nustačius trumpesnį prioritetų sąrašą ir sutelkus dėmesį į siauresnį klausimų skaičių, EU-OSHA ataskaitos poveikis galėtų būti didesnis.
- Labai svarbu, kad mokslinių tyrimų rezultatai būtų greitai įgyvendinti, tačiau vis dar kyla iššūkių, susijusių mokslinių tyrimų rezultatų perkėlimu bei praktika ir konkrečiais politikos veiksmais.
- Buvo pripažinta intervencijos mokslinių tyrimų svarba.
- Svarbu stiprinti DSS ekonominio matmens mokslinius tyrimus, siekiant paremti faktais pagrįstą politiką ir sprendimų priėmimą visuomenės ir įmonių lygmeniu.
- Gerai vertinama tai, kad ataskaitoje daug dėmesio skiriama tvarumui ir socialiniam aspektui, taip pat svarbiam DSS vaidmeniui šiuo atžvilgiu; tai reikėtų pabrėžti.
- Reikėtų pripažinti darbo sąlygų, kaip svarbaus socialinio sveikatai įtakos turinčio veiksnio, vaidmenį, taip pat darbo vietos vaidmenį mažinant socialinę bei ekonominę nelygybę ir sveikatos priežiūros skirtumus dėl lyties.
- Su demografiniais pokyčiais susijusių DSS tyrimų atžvilgiu buvo pabrėžta, kad būtinas daugiadisciplinis požiūris vertinant viso gyvenimo vaizdą. Moksliniai tyrimai turėtų būti skirti klausimams, susijusiems su darbo sąlygų pritaikymu amžiui ir (arba) senėjimui ir su prevenciniais parengiamaisiais darbais. Vertinant demografinius pokyčius reikėtų atsižvelgti į naujus užimtumo ir darbo modelius.
- Atsižvelgiant į globalizaciją ir kintantį darbo pasaulį, ekspozomo – visą gyvenimą trunkančio galimo aplinkos poveikio sveikatai rodiklio – matavimas yra nemenkas iššūkis (įvairus aktualus galimas poveikis, sąveika tarp skirtingo galimo poveikio ir t. t.), todėl būtinas tarpdisciplinis požiūris. Ekspozomo matavimas suteiktų geresnių įžvalgų apie ligos rizikos veiksnius ir mechanizmus, siekiant pagerinti ligų prevenciją.
- Atsižvelgiant į globalizaciją ir ekonomikos krizę, pabrėžta, kad labai svarbu paremti MVĮ.
- Būtina kurti integruotą DSS priemonių politiką individualiu, organizacijų ir visuomenės lygmenimis, remiantis naujais projektais ir technologijomis.
- Atsižvelgiant į naują galimą cheminių ir biologinių medžiagų poveikį darbe, buvo pabrėžta, kad rizika yra sudėtinga, nevienareikšmiška ir neapibrėžta. Atsižvelgiant į minėtus aspektus, būtini naujų rizikos vertinimo metodų moksliniai tyrimai.
- Buvo akcentuoti su cheminių ir biologinių medžiagų rizikos valdymu susiję iššūkiai, tokie kaip galimo poveikio duomenų stoka. Atsižvelgiant į tai, moksliniai tyrimai, be kita ko, turi apimti Europos galimo poveikio darbe vertinimo formos rengimą ir paramą MVĮ valdyti cheminę ir biologinę riziką.
- Buvo pabrėžta, kad aukšto lygio politiniai įsipareigojimai yra reikalingi siekiant Europoje gerinti darbuotojų saugą bei sveikatą ir kad šiuo metu tokio įsipareigojimo trūksta Europos lygmeniu. Apskritai pripažinta, kad būtina ES DSS strategija, ypač dabartiniame ekonomikos krizės kontekste, nes jau esama ženklų, kad dėl krizės prastėja darbo sąlygos. Buvo teigiama, kad su darbuotojų sauga ir sveikata susiję klausimai turėtų būti vertinami kaip prioritetiniai politinės darbotvarkės klausimai.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA) padeda siekti, kad darbo vietos Europoje taptų saugesnės, sveikesnės ir produktyvesnės. Agentūra renka, rengia, kuria ir platina patikimą, apibendrintą ir objektyvią informaciją apie darbuotojų saugą ir sveikatą bei organizuoja visoje Europoje vykdomas informuotumo didinimo kampanijas. Europos Sąjungoje ši agentūra įsteigta 1996 m. Ispanijos Bilbao mieste, joje kartu dirba Europos Komisijos, valstybių narių vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovai, taip pat geriausiai visų 27 ES valstybių ir kitų šalių ekspertai.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra

Santiago de Compostela, 12 (Edificio Miribilla)

E-48003 - Bilbao

El. paštas: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

